

Tomáš Holub: Boj proti terorismu ve světle nauky o tak zvané „spravedlivé válce“ s podtitulem: Návrh kriteriologie. Disertační práce, předložená Katolické teologické fakultě UK, Praha 2008

Předložená disertace Mgr. T. Holuba je zaměřena na velmi důležité téma, jež se stalo po spektakulárním útoku teroristů 11. září 2001 velmi frekventní nejen na mezinárodním politickém fóru, nýbrž i předmětem soustavnější reflexe politologické. V tomto kontextu představuje práce Holuba důležitý příspěvek. Prokazuje nosnost reflexe, kterou na tomto poli podniká i teologie a křesťansky orientovaná filosofie.

Jádrem práce jsou čtyři rozsáhlé kapitoly, které se bezprostředně vztahují k zvolenému tématu; Do Úvodu zařadil naproti tomu autor výklad o východiscích fundamentální etiky, který až v závěru zařazuje etiku válečného konfliktu do celkové struktury křesťanské etiky, tedy k problematice, kterou si autor zvolil. Ve vlastním výkladu této problematiky využívá z Úvodu autor vlastně povýtce ideu přirozeného zákona.

Práce jako celek představuje bezpochyby významný přínos k etické problematice války a zejména terorismu, tedy fenoménu, který znepokojuje lidstvo v posledních desetiletích. Pojednání je dokladem soustředěného zájmu autora o tuto problematiku. Shromáždil bohatý materiál, který je schopen utřídit a, soustředit se na podstatné otázky. Jeho výklady sledují zásadní linii bez zbytečných odboček; rozpaky mám pouze na tím, zda název disertace plně odpovídá pojednávanému tématu: o terorismu autor začne soustředěně pojednávat prakticky od str. 70, aby od str. 105 otevřel další a poněkud odlišnou problematiku. Týká se konfliktu na Blízkém východě, zejména v Iráku. K problematice terorismu se nicméně vrací opět od str. 145. Zde čtenář získá cenné informace o řešení jednotlivých otázek v rámci teologie mírového soužití jako alternativy k novodobému terorismu.

Při formulaci několika otázek se zastavím především u koncepcie přirozeného zákona, kterou T. Holub přejímá, aniž by ji podrobil hlubšímu zkoumání. Jde zejména o problém, zda je prokazatelně nosná právě v souvislosti s válečnými konflikty, a zda je zejména nosná jako jednoznačné východisko v kritické interpretaci terorismu. Holub správně podtrhuje zkušenost, že v novodobé historii je idea přirozeného zákona dobře použitelná v dialogu s myšlenkovými proudy, které se neorientují na křesťanskou tradici. Pro ně by byly etické kategorie, explicitně s ní spojované bezpochyby překážkou dialogu. Idea přirozeného zákona bez theologických

konotací se totiž nabízí jako společný základ, který může být přijatelný i pro ty, kdo nesdílejí křesťanskou víru a odmítají její theologickou reflexi (str.7).

Nicméně způsob, kterým T. Holub uvádí přirozený zákon do předpolí potenciálního dialogu není dost promyšlený. Jistě ví o tom, že sama přirozenost prodělává ve filosofickém diskursu různé podoby. Nejextrémněji je to patrné na Aristotelově chápání přirozenosti, která v aplikaci na svobodné a otroky vykazuje jasně diskriminační rysy (str.25). Základní otázky zní: je s ideou přirozenosti a přirozeného zákona spojen nějaký ideový obsah, který je pro svou antropologickou hodnotu neproblematicky použitelný jako interpretační klíč v každé dějinné epoše? Je přirozený zákon opravdu neměnný a univerzální (str.7)? Je přirozený zákon alternativou nebo explikací zkušenosti víry (str.7)? Autor si uvědomuje nesnáze formulovat přirozený zákon obsahově: poukazuje v této souvislosti na to, že „... přirozený zákon není možné charakterizovat jako statickou množinu trvale platných, jednoznačně a detailně formulovaných pravidel, ale spíše je třeba pojem přirozeného práva chápat ve smyslu základních normativních jader na úrovni minimální úcty k lidské osobě, které se následně různým způsobem rozvíjejí v závislosti na dějinných a kulturních podmínkách.“ (str.8). Holub se v této souvislosti odvolává zřejmě na koncepci Eb. Schockenhoffena; Pak ovšem je třeba odpovědět na otázku, jak souvisí idea přirozeného zákona s Dekalogem a Kázáním na hoře (str. 8), když víme, že jde o explicitně theologicky zaměřené texty? Podobné lavírování mezi přirozeným zákonem a biblickou tradicí najdeme i na dalších stranách, např. 40,42

Problém se dále vyhrocuje na pozadí modelu křesťanské autonomní morálky (str.10n), kde na jedné straně autor podtrhuje autonomnost etického modelu, jak jej koncipuje Alfons Auer, a zároveň konstatuje, že v jeho pojetí mravnosti je „... otevřena zásadní možnost pro dialog mezi filosofickou etikou inspirující se křesťanským zjevením“(!), ačkoliv Auerův koncept ve výkladu T. Holuba je možno „interpretovat na základě racionálně odůvodněného – tedy na víře nezávislého (!) – pojetí mravnosti. Zdá se mi, že v této souvislosti platí pouze: buď jedno, nebo druhé.

Přínosný je pro hlubší pochopení intervenční politiky západních mocností v Iráku materiál, který Holub spojuje se jmény amerického činitele D. Cheneyho a britského ministerského předsedy T. Blaira. Poučné jsou jistě partie, v nichž jsou uváděny argumenty proti válce v Iráku. Čtenář se seznámí i se stanovisky papežů k problematice spravedlivé války i některých aspektů krize, jež vzniká v souvislosti s intervencí západních mocností v Afganistanu a Iráku. Holub též jasně pojmenovává problémy spojené s rozhodováním Rady bezpečnosti; v ní mohou v konkrétní kauze převládnout vlastní zájmy zejména u těch jejích členů, kteří disponují právem veta (str.159). Cenné jsou informace o postojích Georga

Weigela a Michaela Nowaka a dalších k preventivní válce a akceschopnosti OSN, zaujme i originální stanovisko k těmto problémům, jak je formuluje G. Beestermöller, str. 136n.

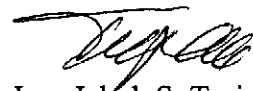
K formální stránce jinak zajímavé a přínosné disertace musím připomenout, že vykazuje některé „stíny“ stylistické: např. str. 15; 25; 129; 153;161; 166. Rušivě působí velmi časté používání termínu „skrže“, ačkoliv se v češtině nabízí sedmý pád jako „přirozená“ náhrada: např. str. 12; 12; 14; 17; 58; atd. Častá jsou podstatná jména slovesná (např. str.46), která čeština „neoblíbí“. Správný je přepis: *Jahve* namísto nesprávného *Jahwe*; chybné je užití: *jež* namísto správného *jenž* (str.41); nepěkné jsou i četné germanismy: např. str. 102. I hruška se vloudila... str. 116, 123!

Otázka: nejsou zbytečné několikastránkové přehledy událostí: str. 79 – 82; str. 107-109?

Souhrnem: disertace T. Holuba je zajímavá a jak tématem, tak i zpracováním přínosná.

Doporučuji ji k přijetí. Je dobrým základem pro disertační řízení. Přimlouvám se zároveň za odstranění výše uvedených nedostatků, které zbytečně snižují kvalitu předložené práce.

V Praze, 5. května 2008,



ThDr. Ing. Jakub S. Trojan,
profesor etiky na ETF UK